

Derichsweiler, in het kamp gekomen. Na diens rede, die — afgezien dan van de vraag der corporatie — niets nieuws bracht, en het gesprokene slechts bevestigde (slechts één zin willen wij citeren: „voor ons, nationaal-socialisten, bestaat er slechts één bevelende macht, óók tegen Rome en Wittenberg“), verzochten wij definitief antwoord op onze vraag, of wij nu vertrekken mochten. Wij hadden nog een onderhoud van een half uur met den rijksleider, den kampleider, den referent, en andere hogere bestuurders van den N.S.D.A.F. De heer Derichsweiler gaf als zijn principieel meening inzake ons geval te kennen, dat het tijdstip komen zou, waarop zich vele partijgenooten ontaucht zouden zien, die geloofd zouden hebben, alleen voor de politieke beweging gestreden te hebben, en nu zouden zien, dat zij inderdaad het pleit gevoerd hadden voor een nieuwe wereldbeschouwing, en nu te kiezen zouden hebben. De Roomsche kerk had al dadelijk begrepen, waarom het ging; zekere kringen van de protestantische kerk hadden het tot op dezen dag nog niet in de gaten gekregen, zoo voegde hij er glimlachend, blijkbaar in terugslag op de „Duitsche Christenen“, aan toe. Ook hij echter ried ons, toch maar te blijven. Eerst toen wij verklaarden, dat het ons niet mogelijk was, veertien dagen lang te huichelen bij alle mogelijke dingen (b.v. bij zekere liederen, tafelspreuken, of bij het Sieg-Heil, op den Führer uitgebracht, in verband met de trouwbelofte aan deze wereldbeschouwing) verzocht hij den kampleider ons in alle eer en deugd ons conge te geven, wat deze ook deed.

Bovengenoemde student in de theologie kan mijn bericht bevestigen, als juist. Zijn adres kan men bij mij te weten komen.

Tot zoover het — hier en daar door mij gespatieerde — bericht van den student F. R.

Men denke over deze dingen na, en zorg, dat de gouv.-leiders hier in Nederland niet aan de Gereformeerde Kerken hoeven te denken, wanneer zij nog eens komen te glimlachen over zekere protestanten, die nog niet in de gaten hebben waarover het loopt...

In de leeszaal van de groote universiteitsbibliotheek te Berlijn (die dezen zomer wegens verbouwing tevens dienst deed als leeszaal voor de Preussische Staatsbibliotheek) treft men, zóó als men de zaal binnekomt, een aparte boekenkast (vroeger niet aanwezig) met niets anders dan nationaal-socialistische boeken. Propagandistische? Ja, maar vooral „wetenschappelijke“. Een geweldige hoeveelheid, zóómaar uit den grond gestampt in enkele jaren.

K. S.

„De Strijder“.

Verscheidene lezers waren zoo vriendelijk, mij het bedoelde exemplaar van „De Strijder“ te zenden. Vriendelijk dank. Het artikelje is de moeite van bespreken niet waard; behalve door enkele dwaze fantasieën van een anoniem, kenmerkt het zich door een poging, om weg te lachen het door C.D.U.-ers zelf met druk en nadruk verzekerde feit, dat het Barthianisme hen heeft beïnvloed. Zoo is het artikelje een symptoom van de algemeene „verzwakking van het oordeel“ (Huizinga).

K. S.

Het land „Nood“.

Het land „Nood“, door Gustav Schroër, uitgegeven bij de N.V. H. A. van Bottenburg, Amsterdam.

Het aantal auteurs, dat de „sociale noodtoestanden als gevolgen van de economische crisis“ aanvat als onderwerp voor een roman, stijgt. En dat is geen wonder. De schrijver die leeft als een kind van zijn tijd, wordt door dien tijd aangegrepen. En hij kan het als een roeping, een taak gaan gevoelen om zijn geesteskind de wereld in te zenden, als een kreet over den bangen nood der tijden.

Het land „Nood“ wordt niet speciaal gevonden over onze Oostelijke grens. Het ligt overal, waar de mensch in hange worsteling tracht om, met of zonder God in 't hart, een stuk brood te verdienen. Waar ligt het land „Nood“ eigenlijk niet? Dit boek verschijnt als het tweede deel van den 16en jaargang der V. C. V.-bibliotheek. Al meerdere boeken van Gustav Schroër zijn bij den uitgever van Bottenburg verschenen. We noemen slechts „De kleinzoon van den boer“.

„Het land „Nood“ is geen specifieke boerenroman. In het dorp Berghuizen, dat in het bazaltgebergte ligt, lijden zoowel de boeren als de mijnwerkers onder den zwaren druk der tijden. Herbert Winter, de groot-grondbezitter, deelt in hetzelfde lot als boer Unger.

Berghuizen is vroeger een welvarend dorp geweest. Op de groote hofsteden was plaats en werk genoeg voor vele arbeiders. Maar de kolonmijnen

zijn in exploitatie gekomen, en hebben de arbeiders, verlost door het goede loon, het landwerk doen vaarwel zeggen.

Na den grooten oorlog komt een tijd van sociale ontreddeering. Heel het maatschappelijke leven wordt uit zijn voegen geslagen. Socialisme en communisme krijgen een prachtige kans.

Steeds minder wordt het werk in de Berghuizer mijn. Steeds oproegeriger wordt de geest onder de mijnwerkers. En als tenslotte het werk geheel wordt stilgelegd, laat het smeulende vuur op in een explosie, die alles en iedereen vernietigen wil. Men ziet, hier is een gegeven, waarvan genoeg valt te maken. En het is jammer, dat juist de conceptie van dit boek z'n zwakste zijde is geworden.

Er is in de conceptie van dit boek iets, wat den lezer voor een raadsel plaatst. Op wie wil de auteur eigenlijk het meeste licht doen vallen, welken persoon of welke groep wil hij als het middelpunt laten fungeren? Soms meenen we, dat het Herbert Winter is, de landeigenaar, die met de hulp van zijn flinke vrouw het oude landgoed productief tracht te maken. Maar de schrijver laat ze ons daarvoor veel te schetsmatig zien. Een bijna even groote plaats wordt gegeven aan Dr. Hennig, aan Ds. Menzel, aan Walter Berend. Het heeft iets van een toneelstuk met louter hoofdrollen, of van een teekening, waarin men de welten van de perspectief heeft verwaarloosd.

Het gevolg is, dat eigenlijk geen der personen behoorlijk „uit de grondverf“ komt. De figuur van Dr. Hennig wordt ons nog het meest duidelijk gemaakt, hoewel ook hij bij lange na niet ten voeten uit getoond wordt.

Ik herhaalt dat dit jammer is, want Gustav Schroër verstaat de kunst om te schrijven. Hij heeft een duidelijken, mannelijke stijl, zonder overbodigheden. Maar in zijn verteltrant is, evenals in de conceptie, een eigenaardig gemis aan begrip voor proporties. Hij vertelt dingen, die onbelangrijk zijn, en laat dingen weg, die noodzakelijk waren. Een voorbeeld moge ter verduidelijking dienen. Ds. Menzel, bewogen door den nood der mijnwerkers, neemt zich voor, enkele dagen lang denzelfden tocht met hen mee te maken, dien zij dagelijks naar hun vergelegen mijn moeten ondernemen. Als het kan wil hij ook mee in de mijn afdalen. We lezen van zijn reis daarheen. Maar de schrijver wijkt er over of het Ds. Menzel gelukte ook met de mannen in de mijn te gaan, en wat daar zijn ervaringen waren. Dergelijke dingen komen meer voor. En dat maakt, dat we bij de lectuur van „Het land „Nood“ voortdurend een gevoel van lichte onbevredigdheid hebben.

Men zou hier tegen kunnen aanvoeren: is het wellicht niet juist de bedoeling van den auteur geweest, om door hier en daar een greep te doen, ons als het ware een reeks fotografische opnamen te geven? Het is mogelijk. Maar dan heeft hij toch niet bereikt, wat zijn doel was. Elk der opnamen is dan te onafgewerkt om een sluitende reeks te vormen.

Als Gustav Schroër den nood beschrijft van de mijnwerkers, is hij op zijn best.

Wanneer de Berghuizer mijn gesloten wordt, wordt een deel der mijnwerkers nog tijdelijk te werk gesteld in de mijn te Marberg. De verbinding tusschen die beide plaatsen is slecht. De mannen moeten 's nachts om drie uur al op weg, om hun werk op tijd te kunnen bereiken. Over den rotsigen, hardbevroren berggrond, door het donkere woud, maken ze dagelijks den urenlange tocht naar het station.

„De spoorwagens waren klein en slecht verwarmd. Er hing een verroeste petroleumlamp. Dicht op elkaar gepakt zaten de mannen daar, slapend, rookend, of lezend. Sommigen kaartten. Een ding hadden allen gemeen, de wrok. Die woerde hier voort“.

's Avonds om elf uur komen de mannen weer thuis. Dat leven is niet uit te houden. De haat tegen de regeering, die niet ingrijpt, groeit. De inneming van Ds. Menzel wordt argwanend aangezien, en ook het pleidooi van Dr. Hennig werkt niets uit bij de hooge heeren.

Intusschen zweogen de boeren om in het leven te blijven. Maar de oogst, die zoo prachtig beloofde te worden, ligt na tien dagen gudsden regen weggespoeld op de akkers. De boeren weten niet, of ze het koren nog zullen weghalen, of het maar op het veld zullen laten verrotten. De regeeringssteun is klein, en brengt meer onderlinge afgunst dan daadwerkelijke hulp.

En slechts zeer weinigen in het land Nood zoeken den weg terug: tot God. De massa keert zich af. De één zoekt zijn heil bij een partij, de ander bij een dictator, de derde bij een revolutie die alles vernietigen zal. Ze hebben God de gehoorzaamheid opgezegd. En klein is het getal van hen, die met den ouden vader Kälz zeggen: „De oorzaak van onzen nood is de afval van God“. Vader Kälz ziet boven de verwoeste vlakten uit naar een land, waarboven geschreven staat: „Die den Heere verwachten, zullen de kracht vernieuwen“.

Hij is overigens een eenzame figuur in het boek. En we worden van zijn Godsvertrouwen meer overtuigd dan van de eenigszins raadselachtige houding van Ds. Menzel en zijn vrienden.

Als apothecose laat de schrijver aan het einde

van zijn boek de boeren een massa-betooging houden.

„De straten dreunen, geen woord wordt er gesproken, geen vloek gehoord, maar over de marceerende zweeft een onverbiddelijke wil. Zwarte vlaggen wapperen. En daar — zie toch, zie! — daar waait een vlag met het boerenembleem. De duizenden komen samen, als vele stroomende monden in de zee. Ze strekken hun handen om te zweren, en de eed klinkt als een doffe golfslag aanrollend op den eenen, in wien de wil de veertigduizend samenkomt, en die hun gekozen leider is“.

Dat riekt naar Duitschland, en naar een bepaald soort import, uit Duitschland afkomstig! En het verbaast ons van een schrijver, die blijkens andere uitlatingen in zijn boek toch weten kan, dat de uitweg uit het land Nood op een andere wijze gevonden wordt.

O.-N.

G. GILHUIS-SMITSKAMP

De ontwikkeling van het begrip „Persoon“ in de Heilige Schrift.

(Verwezen wordt naar de inleidende opmerking onder het eerste artikel dezer serie. Redactie.)

Waar wij spreken van „persoon“ gebruikt de Heilige Schrift den term „aangezicht“ (Hebr. pān; Gr. prosōpon). Deze term kan ook lichamelijk worden opgevat, doch als er sprake is van 's Konings aangezicht, dat al of niet kan medegaan in den strijd, gevoelt ieder, dat het gaal om zijn persoon. Evenzoo als er sprake is van een toorn of gunstig aangezicht. In het Nieuwe Testament komt nu en dan voor het aannemen van het aangezicht, d.i. iemands persoon voorttrekken boven anderen zonder goede gronden.

Voorts komen hierbij in aanmerking al de ik- en wij-teksten, inzonderheid die waarin het persoonlijk voornaamwoord is uitgedrukt en niet in den vorm van het werkwoord begrepen. Van deze kunnen we hier ter zijde leggen alle persoonlijke voornaamwoorden, die betrekking hebben op den omgang van God en mensch, alsmede de sociale verkeer van de menschen onderling, aangezien het ons te doen is om 's menschen persoonlijkheid.

Beginnen we met de ik-teksten, zoo blijkt ons reeds in het Oude Testament, dat de oudste Profeten den mensch hebben toegekend zelfbepaling. Gen. 24:45, spreken in eigen hart; 2 Sam. 13:13, waarheen zou ik mijn schande brengen; 2 Sam. 16:19, wien zou ik dienen; 1 Kon. 1:5, Ik zal koning zijn.

Dergelijke uitspraken komen echter bij hen sporadisch voor. Evenzoo staat het met het zelfbewustzijn, in den zin van bewustheid van een zelf. b.v. Gen. 41:9, Ik zal borg voor hem zijn; Exod. 9:27, Ik en mijn volk zijn goddeloos; 2 Sam. 19:20, Uw knecht weet het, zeker ik heb gezondigd.

Wat de wij-teksten betreft ook daaronder komen ook enkele voor met zelfbepaling b.v. Ex. 10:26, Wij weten niet waarmede wij den Heere dienen zullen; Joz. 24:25, wij zullen den Heere dienen. Evenzoo eenige met bewustheid van een zelf: Gen. 42:21, Voorwaar, wij zijn schuldig aan onzen broeder; Jozua 2:17, wij zullen onschuldig zijn van dezen uwen eed. Die uitdrukkingen hebben echter enkel betrekking op het zedelijk handelen, doch er is nog geen nadenken te bespeuren over de verhouding van de geheele wereld, het zelf ingesloten, tegenover God en Zijn wel.

De term „aangezicht“ komt in deze Bijbelboeken wel voor, maar van menschen alleen in letterlijken zin, b.v. het blinken van Mozes' aangezicht.

Een groote verandering treedt er in bij de later Profeten. Daar vindt men bepalingen van het zelf als deze: Jes. 44:5, Ik ben des Heeren; Joël 3:19, de zwakke zegge: Ik ben een held; Jona 1:12, Ik weet, dat deze groote storm ulieden overkomt en mijnen wil. Ook vindt men er een sterke bewustheid van een zelf b.v. Micha 3:8, Ik ben vol van kracht van den Geest des Heeren; Ezech. 27:3, O Tyrus, gij zegt, ik ben volmaakt in schoonheid. Eveneens in de wij-teksten, b.v. Jes. 64:8, wij zijn als leem, en Gij, Heere, zijt onze Pottenbakker; Jer. 8:8, wij zijn wijs en de wet des Heeren is bij ons. De term „schaamte des aangezichts“, die vaak voorkomt, is een bewijs, dat de figuurlijke betekenis van „aangezicht“ voor persoon ook van menschen gebezigd werd en niet alleen van God, zooals vroeger.

In de Dichterlijke Boeken klimt de zelfbepaling tot zulk een hoogtepunt, dat de dichter zich niet alleen een knecht of dienstmaagd des Heeren noemt, maar ook Zijn gunstgenoot, Ps. 86:2, die gedurig bij God zal zijn, Ps. 73:23 en 139:18, een metgezel van allen, die God vreezen, een vreesdeling op aarde, Ps. 119:63 en 119. Inzonderheid in het Boek: De Prediker klimt de bewustheid van een zelf tot een hoogtepunt. Hij beziel al zijn

werken, de hi menschen en zake de geboort is hier b de schrijver den derden p dat het social oplossen van Zijn „ik“ ke wijsheid, ma helpt hem.

Met het N begrip „pers sfer. Hier : het machthei geslacht, aan hand gevev mand te ver bruik van dienaar, mijn mijn wil enz een afzonde kunde. Hier schen.

In de Eva die durven : loof; ik heb wij hebben een ikheid „mijn geest“

ziel. Er is s soon door S van vrijmak krijgt het „I Men kan be leven vinder leven. Het is gedood wor goederen de zoon hier l tot Zijn jong vreedzamen kinderen ges chap Gods. Hij sprak n Mijn Vader.

Reeds bij kunnen we de persoon, druppelsgeve dker“ kw door het ge Geest, als d dat hij doe Den Haag

UN EN S

He

Het is r staander or van een ar te vormen. keurig gev ontdekking verkeerd l

Zoo is l artikelen, ontwikkel ook met de laatste

Nu is on wikkeling ook voor willen daa die deze o hebben kw

We gaan de laatste voor de o onzent van daar er es het hier onzaliger

Van ge geen spra Want h politiek s onze. Mer uitzonder liet zich die gaven hooren te Christelij stond er schen), e Volksdier standpun hebben r partij m moet zie het beste

massa-betooging
ord wordt er ge-
tar over de mar-
elijke wil. Zwa-
zie toch, ziet
erenembleem. De
e stroomen mon-
n handen om te
m doffe golfslag
wlen de wil de
lie hun gekoze-

naar een bepaal-
(komstig) En he-
e blijken ander-
eten kan, dat de
andere wijze ge-

S-SMITSKAMP

DE III

„Persoon” in de

eliende opmerking
serie. Redactie

on” gebruikt de
zicht” (Hebr. pa-
can ook lichame-
er sprake is van
iet kan medegaa-
het gaat om zijn
s van een toornij
ieuwe Testament
nen van het aan-
ortrekken bove-

merking al de
die waarin de
itgedrukt en nie-
d begrepen. Van
ggen alle persoon-
kking hebben op-
ich, alsmede he-
n onderling, aan-
enschen persoon-

n, zoo blijkt on-
it de oudste Pre-
end zelfbepaling
t; 2 Sam. 13: 13
brengen; 2 Sam.
Kon. 1: 5; Ik za-

chter bij hen spe-
met het zelfbe-
heid van een zelf-
hem zijn; Exod.
deloozen; 2 Sam.
eker ik heb ge-

daaronder komen
g b.v. Ex. 10: 28
ten Heere diene-
en Heere diene-
van een zelf; Gen.
g aan onzen broe-
schuldig zijn van
en hebben echter
c handelen, doe-
uren over de ver-
et zelf ingesloten

deze Bijbelboek
een in letterlijke
aangezicht.

er in bij de laten-
gen van het zelf-
eeren; Joël 3: 10
ld; Jona 1: 12; Ik
ten overkomt om
in sterke bewus-
t: Ik ben vol van
; Ezech. 27: 3; 0
d in schoonheid
tes. 64: 8; wij zijn
ollenbakker; Ja-
es Heeren is bij
gezihts, die van
figuurlijke beter
ersoon ook van
alleen van God

it de zelfbepaling
dichter zich niet
agd des Heere
tot, Ps. 86: 2; di-
23 en 139: 18; een
ezen, een vrees-
19. Inzonderheid
e bewustheid van
lij beziet al zij-

werken, de handelingen en lotgevallen zijner mede-
menschen en tracht tot een slotsom te komen in
zake de gebondenheid van het eigen ik. Opmerke-
lijk is hier het ontbreken van wij-teksten, terwijl
de „schrijver over zijn medemenschen steeds in
den derden persoon spreekt. Hij gevoelt blijkbaar,
dat het sociale leven ons weinig hulp biedt bij het
oplossen van de hoogste problemen van het leven.
Zijn „ik” kent echter niet alleen de wereldsche
wijsheid, maar ook de goddelijke wijsheid en die
helpt hem.

Met het Nieuwe Testament treden we wat het
begrip „persoon” betreft in een geheel nieuwe
sfeer. Hier spreekt Christus, de Zoon van God,
het machthebbende woord als het Hoofd van ons
geslacht, aan Wien de Vader alle dingen in Zijn
hand gegeven heeft. Als persoon is Hij met nie-
mand te vergelijken. Men lette slechts op Zijn ge-
bruik van het bezittelijk voornaamwoord: mijn
dienaar, mijn gebod, mijn koninkrijk, mijn schapen,
mijn wil enz. Zijn persoonlijkheid is de stof voor
een afzonderlijk hoofdstuk in de Bijbelsche ziel-
kunde. Hier beperken we ons tot gewone men-
schen.

In de Evangelien komen persoonlijkheden voor,
die durven zeggen: mijn Heere; mijn God; ik ge-
loof; ik heb gezien, dat deze de Zoon van God is;
wij hebben Zijne heerlijkheid aanschouwd. Er is
een ikheid merkbaar, die nu eens spreekt van
„mijn geest”, dan weer van „mijn hart”, of mijne
ziel. Er is sprake van gebondenheid van de per-
soon door Satan, wereld en eigen zonde, maar ook
van vrijmaking door den Zoon van God. Zelfs
krijgt het „ik” door Christus een nieuwen inhoud.
Men kan het tijdelijk leven opofferen en toch het
leven vinden, maar dan heet dit leven het eeuwige
leven. Het is een leven door Christus, dat niet kan
gedood worden, en dat meer waard is dan alle
goederen dezer wereld. Ten slotte klimt de per-
soon hier tot haar hoogste waarde, als Christus
tot Zijn jongeren zegt: De armen van geest, die ook
vreedzamen zijn, zijn zalig, want zij zullen Gods
kinderen genaamd worden. De grond van het kind-
schap Gods is de gemeenschap met Christus, want
Hij sprak na Zijne opstanding tot Zijn jongeren:
Mijn Vader is uw Vader, mijn God is uw God.

Reeds bij dit deel van het Nieuwe Testament
kunnen we een conclusie trekken, namelijk, dat
de persoon, die in het Oude Testament slechts
druppelsgewijze zich openbaarde, die in „De Pre-
diker” kwam tot besef van zijn gebondenheid,
door het geloof in Christus vrij wordt. De Heilige
Geest, als de Geest van Christus, draagt hem, zoo-
dat hij door Hem tot volle ontplooiing komt.

Den Haag.

LOS.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

Het Deutsche Nationaal-socialisme.

I.

Christelijke politiek in Duitschland.

Het is niet zoo gemakkelijk voor een buiten-
staander om zich goed in te leven in 't politieke leven
van een ander land, en zich daarover een oordeel
te vormen. Al heeft men dat ook nog zoo nauw-
keurig gevolgd, men zal toch meermalen tot de
ontdekking komen, dat men hier of daar de dingen
verkeerd heeft beoordeeld en niet zuiver gezien.

Zoo is het ook, wanneer we thans in enkele
artikelen een en ander willen zeggen over de
ontwikkeling der Deutsche politiek, en daarin dan
ook met name betrekken wat er gebeurd is in
de laatste jaren.

Nu is ongetwijfeld met name in dezen tijd de ont-
wikkeling van de politiek in het Deutsche rijk
ook voor ons land van het hoogste belang, en we
willen daarom trachten, den indruk weer te geven,
die deze op ons heeft gemaakt, voorzover we die
hebben kunnen volgen.

We gaan daarbij niet zoo heel ver terug, daar
de laatste tijd de meest belangrijke is, en ook
voor de ontwikkeling van het politieke leven ten
onzen van de grootste betekenis; en dat vooral,
daar er een beweging is, die gaarne zou zien, dat
het hier liep, zooals het — men zou zeggen: ter
onzaliger ure — in Duitschland ook is gegaan.

Van gelijkheid in ontwikkeling kan niettemin
geen sprake wezen.

Want het staat toch wel vast, dat de Deutsche
politiek steeds heel anders gelint was, dan de
onze. Men heeft daar nooit gekend, of slechts bij
uitzondering, een principiële politiek. Men
liet zich leiden door economische belangen, en
die gaven den doorslag in den regel voor het be-
hooren tot een politieke partij. Een uitgesproken
Christelijke politiek, zooals wij die kennen, be-
stond er niet, afgezien van het Centrum (de Room-
schen), en in lateren tijd de Christelijk-social-
Volksdienst. Het meerendeel ging echter van het
standpunt uit: Christendom en politieke partijen
hebben niets met elkaar te maken! Een politieke
partij moet niet „christelijk” zijn! Elk Christen
moet zich maar bij die partij aansluiten, die hem
het beste toelikt, en dan moet hij maar trachten

om daarin zooveel mogelijk zijn christelijk be-
ginsel naar voren te brengen en in die partij te
doen doorwerken.

Er is echter in den lateren tijd een partij opge-
komen, die in dat opzicht andere idealen na-
streefde, en die in de politiek als partij positief
Christelijk wilde zijn, en in het parlement de
christelijke beginselen laten hooren. Dat was de
zich noemende Christelijke Volksdienst.

De Volksdienst had reeds eenigen tijd bestaan,
maar een kwijnend leven geleid. Maar het scheen
zoo omstreeks 1930, dat hij nog een toekomst
hebben zou.

Men heeft van den Volksdienst wel eens ge-
sproken als de Deutsche Anti-revolutionaire partij,
maar wij gelooven toch niet, dat dit geheel juist
is. Een feit is het, dat wij toentertijd wel met hem
in nauw contact hebben gestaan, en dat de toen-
malige leider er van hier ook wel eens redevoe-
ringen heeft gehouden, maar we hebben toch steeds
den indruk gekregen, dat er aan het principe van
den Volksdienst nog wel een en ander ontbrak.

Opmerkelijk is het ook, dat de Volksdienstleiders
nooit een program van beginselen hebben willen
opstellen, dat door de partij als zoodanig werd
aanvaard. Zijn we wel ingelicht, dan is daar af
en toe wel eens op aangedrongen, maar is dat
bewust en opzettelijk afgewezen. Men wilde een
„beweging” zijn zonder een vast politiek program
van beginselen, en ook den naam van „partij”
feitelijk niet dragen.

Het hart van deze „beweging” klopte in het
Pietistisch getinte Zuid-Duitschland, in de buurt
van Stuttgart. Misschien is die Pietistische inslag
bij vele vooraanstaande leiders ook voor een deel
wel de reden geweest, dat men zoo weinig principi-
eël optrad. Mogelijk heeft men ook wel gedacht,
dat men op die manier meer aanhangers krijgen
zou, dan wanneer men weer als een nieuwe poli-
tiek partij op den voorgrond trad naast de vele,
die al bestonden.

De zeer zwakke „beweging” kreeg echter een
nieuwen en onverwachten steun, toen een deel
van de Duitsch-nationale afgevaardigden van den
Rijksdag, die den partijdwang moede waren, onder
leiding van Dr. Reinhard Mumm zich bij den Volks-
dienst aansloten. De samensmelting van die twee
groepen bracht mee, dat de beweging ook een
eenigszins gewijzigden naam kreeg, n.l. dien van
„Christelijk sociale Volksdienst”. Leider was de
heer Simpfendorfer; de heer Mumm nam echter
een belangrijke plaats in de partij in, en heeft,
niet zoo heel lang voor haar einde gekomen was,
nog een boek geschreven over de Christelijk sociale
beweging vanaf ongeveer 1900. Mumm was in 1932
gestorven en kort na zijn dood kwam het boek uit.

Een tijdlang heeft de Volksdienst in het par-
lement een gewichtige en zeer verantwoordelijke
plaats ingenomen, al was hij maar zeer klein.
Dat was zoo, toen het aan hem lag, of het kabinet-
Brüning zou staan of vallen. De Volksdienst heeft
toen Brüning gesteund, en er zoo aan meegewerkt,
dat ook de Socialisten deel van de regering bleven
uitmaken. Velen in Duitschland, die van christe-
lijken huize waren, hebben dat niet kunnen be-
grijpen, en zich voor een deel daarom van den
Volksdienst afgekeerd en zich aangesloten bij de
Nationaal-socialisten, die toen aan het opkomen
waren.

Uit de geschriften van den Volksdienst blijkt,
dat men voor die houding toch wel zijn gronden
heeft gehad, en wel voornamelijk deze, dat men
zoo de Socialisten in bedwang wilde houden. Die
waren nu als regeringspartij wel genoodzaakt
zich zeer te matigen in hun radicale aspiraties.

Men kan er over verschillen, of die tactiek ver-
standig geweest is. Het is zelfs nu nog zeer moei-
lijk o.i. om dat te beoordeelen. Misschien ware het
beter geweest, dat men Brüning maar had laten
vallen. Dan had Hitler toen in plaats van in de
oppositie te staan schelden en razen, om zoo
zijn partij groot te krijgen, moeten regeren in
samenwerking met anderen, en dan was het met
de oppositie uit geweest, en ook met den groei
der partij; of hij had kunnen weigeren om de
verantwoordelijkheid van een deel der regering
op zich te nemen, en dan zouden velen zich van
hem hebben afgewend. Dan was het met de groote
vlucht van het hakenkruis gedaan geweest.

De Volksdienst moge daaraan verkeerd gedaan
hebben, en misschien ook nog wel meer fouten
gehad hebben, hij had toch naar onze meening
den steun verdiend van hen, die inderdaad christe-
lijk waren, en het is voor Duitschland te be-
treuren, dat men, voor een deel op grond van aller-
lei drogredenen, dien steun onthouden heeft, of
ook wel weer onttrokken.

Zoo herinneren we ons in die dagen in een blad
van den inmiddels overleden leider van de Duit-
sche schoolunie, Dr. A. Grünweller, van diens
eigen hand met betrekking tot den Volksdienst
eens de smadelijke uitdrukking te hebben gelezen
van „het paddengescheuw uit het Zuiden”¹⁾. De
Volksdienst werd door hem daarbij niet genoemd,
maar er kon moeilijk een andere partij mee be-
doeld zijn. De grofheid der uitdrukking is te ver-
klaren uit het feit, dat Grünweller toen Nationaal-
socialist was geworden, en ook hun terminologie
blijkbaar had overgenomen.

Bij elke nieuwe verkiezing, die nu gehouden
werd, ging het aantal stemmen van den Volksdienst
naar beneden, en in nog sterker mate het getal
der afgevaardigden, daar het Deutsche kiesstelsel
heel anders is, dan het onze. Men kent daar geen
zuivere evenredige vertegenwoordiging.²⁾

Van veertien afgevaardigden kwam de Volks-
dienst eerst op zeven, vervolgens op vier. Dat was
het begin van het einde. Want de partij van Hitler
kreeg bij de laatste verkiezing de absolute meer-
derheid, en met de andere partijen was het toen
spoedig gedaan.

Sommige hebben het uiterste gedaan om zich
te handhaven. Maar eindelijk was het zoover, dat
ze zich alle „vrijwillig” ontbonden. Hoe vrijwillig
dat was, kan men nagaan, wanneer men weet,
dat het orgaan van den Volksdienst „Das Volk”
een week voor de ontbinding schreef, dat de Volks-
dienst niet tot zelfontbinding over zou gaan, dan
door dwang.

Met die ontbinding was het ook uit met den
Volksdienst, zooals het trouwens met alle partijen
gegaan is. En zoo was het ook gedaan met een
christelijke politiek. Daarvoor zal daar nu de
N.S.D.A.P. wel zorgen met haar „positief Chris-
tendom”!

Dien zelfden weg wil hier ook een beweging op;
precies zooals in Duitschland. Men wil van een
specifiek christelijke politiek niet weten, maar
praat van een „positief Christendom”, dat men
voorstaat. Maar dat positieve Christendom betee-
kent de wering van alle Christendom uit het poli-
tiek en maatschappelijke leven, en zoo men kans
zag het te bereiken, zelfs uit de Kerk.

O.

B.

- 1) Die Unkenrufe aus dem Süden.
- 2) Men moet daar in een district eerst 60000 stemmen heb-
ben. Elke 60000 stemmen geeft recht op een zetel, maar men
kan de stemmen van twee districten niet combineren voor een
zetel.

ZENDING EN EVANGELISATIE

Dr Mott's Leiderschap.

Sinds 1910 geeft Dr Mott meer rechtstreeks zijn
kracht en toewijding aan de zending als zoodanig.
In 1910 toch werd de Wereld-Zendingsconferentie
van Edinburgh gehouden, en dit gaf een kentering
aan Dr Mott's werkzaam leven.

Het is nu de gelegenheid niet, in den breedte op
deze Conferentie in te gaan; slechts in zooverre
Dr Mott er mee gemoeid was, vraagt zij hier onze
aandacht.

In 1900 was in Amerika een Oecumenische Con-
ferentie gehouden, welke van groote betekenis is
geweest; ook uit Europa waren er vertegenwoor-
digers; maar een wereld-conferentie was zij toch
volstrekt niet. Spoedig echter werd onder de lei-
ders op zendingsgebied de vraag overwogen, of
niet een wezenlijke wereld-conferentie gehouden
kon worden. De overweging bracht tot de daad.
Ook Dr Mott werd verzocht ertoe mee te werken;
en toen bleek, dat de veelheid van stof het vormen
van niet minder dan acht commissies noodzake-
lijk maakte, werd hij benoemd tot voorzitter van
de eerste en meest belangrijke commissie, die het
onderwerp had voor te bereiden: „Carrying the
Gospel to the Non-Christian World”. Zooals alles
wat hij deed, pakte Dr Mott ook deze zaak gron-
dig aan; hij wist geld te verzamelen, waardoor hij
in staat was de andere leden der commissie zelfs
uit Europa te laten komen, om de dingen te be-
handelen. Zoo werd o.a. besloten, aan 600 personen
vragenlijsten te zenden, op de kwestie betrekking
hebbende; een stroom van antwoorden kwam
binnen; zelfs was er een antwoord bij van 140 bl.
En dit alles werd door Dr Mott streng onderzocht
voor het samenstellen van zijn rapport.

Reeds daardoor werd hij in de diepste zaken van
de zending ingeleid.

Niet minder kwam hem ten goede, dat hij tot
voorzitter der Conferentie werd gekozen. De lei-
ding van een vergadering van 1200 menschen was
hem wel toevertrouwd, maar alzoo werd hij ook
als vanzelf met de vele en velerlei vraagstukken,
die in de rapporten der 8 commissies ter tafel
kwamen, nauwkeurig op de hoogte gebracht.

Zoo is hij de leider bij uitnemendheid geworden,
waartoe hij door zijn meer dan 20-jarige voorbe-
reiding en zijn buitengewone gaven de aangewezen
persoon was; en hij is leider gebleven tot op
dezen dag.

Een Conferentie kan van groote betekenis zijn
voor de leden, die haar bijwonen; maar blijvende
vrucht is noodig voor wijden kring. Wat baatte het
al, dat de 1200 deelnemers hadden genoten en veel
hadden geleerd, indien er niet een weg werd ge-
vonden, om het besprokene en beslotene ook in
daad om te zetten? Deze vraag leidde tot de op-
richting van het dusgenaamde Voortzettingscmité.
Het verslag der vergadering werd uitgegeven in
8 banden, waarin alle zaken der zending uit dien
tijd den lezer werden uiteengezet. Bovendien kwam
men tot oprichting van The International Review
of Missions, welke met het Deutsche Neue Allge-